
4

Vragenuur

Vragenuur

Vragen Vermeer

Vragen van het lid Vermeer aan de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat over **het bericht "Huisarts stellig: 'Omwonenden worden gillend gek van de windturbines'"**.

De voorzitter:

Dan heet ik van harte welkom de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat. Ik geef graag het woord aan de heer Vermeer van de fractie van BBB.

De heer Vermeer (BBB):

Dank u wel, voorzitter. Gisteren stond in het AD vermeld dat een derde van de inwoners van het Groningse dorpje Meeden, de Maiden, de dokter bezoekt vanwege klachten over windturbines. Het afgelopen jaar heeft een geluidsdeskundige, de heer Van Muijlwijk, in zowel mei als november extra metingen uitgevoerd naar deze laagfrequente bromtonen. Daar kwam uit dat die bromtonen er zeker zijn. Het Nivel-rapport is in 2023 gepresenteerd. Dat is een rapport waarin gezondheidseffecten van windturbines gekoppeld worden aan gegevens van huisartsen. Volgens dat Nivel-rapport zouden die geluidsbelastingniveaus meevallen en is het eigenlijk wel in orde. Toch hebben heel veel mensen ontzettend veel last van het geluid van windturbines en dat leidt tot zowel lichamelijke als psychische klachten. Wij hebben een wiskundig statisticus ook eens laten kijken naar dat hele rapport. De onderzoekers gaven eigenlijk zelf al wel toe dat het een eerste proefopzet betrof en dat het nog niet zo eenvoudig is om hier conclusies uit te trekken. De studie kijkt bijvoorbeeld naar de periode 2012-2021 en dat was een periode met kleinere windturbines en kleinere windparken. Dat zegt dus nog lang niet alles over de toekomst.

Daarom heb ik nu eerst enkele vragen aan de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat. Ik had hier eigenlijk ook graag de minister voor Klimaat en Energie en de minister van Volksgezondheid gehad, want dit heeft allemaal een relatie met elkaar. Kunnen er naar aanleiding van die Nivel-studie ook actuelere en nadere onderzoeken komen naar hoe het op dit moment met gezondheidsklachten zit? En kunnen huisartsen dit ook op een goede manier registreren? In het huidige systeem is immers nergens een vinkje te zetten in de zin van "oorzaak windturbines". Wanneer komen de nieuwe landelijke milieunormen voor windturbines naar de Kamer? En kan de staatssecretaris per direct een stop instellen op het aansluiten en vergunnen van windmolens in windparken op land, niet alleen vanwege gezondheidsredenen maar omdat er toch al geen aansluitruimte is op het stroomnetwerk?

Daar wil ik het nu eerst even bij houden.

De voorzitter:

Heel goed. Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris Heijnen:

Dank u wel, voorzitter. In het Algemeen Dagblad heeft een groep artsen hun zorgen geuit over gezondheidsklachten door windturbinegeluid. Wat je in het artikel leest, is echt wel heftig en grijpt diep in op de levens van mensen. Vanuit het kabinet zet ik me in voor de bescherming van de gezondheid van omwonenden, want ik vind het heel vervelend als mensen onevenredige klachten of hinder ervaren door het geluid van windturbines. Ik vind het ook heel belangrijk dat we ons baseren op de meest recente wetenschappelijke kennis over windturbines en gezondheid. Dat is meteen ook een antwoord op de vraag van meneer Vermeer. Daarover loopt nu bijvoorbeeld ook een onderzoek bij het RIVM.

Ik kan me niet helemaal vinden in het in het artikel geschetste beeld dat we geen aandacht hebben voor gezondheidseffecten, want lenW werkt momenteel ook aan nieuwe regelgeving voor windturbines op basis van een planmilieueffectrapport. Dat was nodig omdat daarvoor volgens het Europees Hof een milieubeoordeling had moeten plaatsvinden. We blijven inzetten op een goede bescherming van omwonenden met de milieunormen, waaronder een norm voor geluid. De conclusies uit het milieueffectrapport spelen een belangrijke rol bij de keuzes over toekomstige normering. Daarin wordt ook aandacht besteed aan de mate waarin een jaargemiddeldenorm bescherming biedt tegen het optreden van hogere geluidsniveaus gedurende korte perioden. Eind 2023 konden zienswijzen worden ingediend op het milieueffectrapport en op het ontwerpbesluit. Die zijn we nu aan het verwerken. Ik geloof dat het er iets van 550 waren; het gaat dus om flinke aantallen. Ik kan nu nog niet vooruitlopen op die uitkomsten. Ik verwacht dat de Kamer na de zomer van 2024 het ontwerpbesluit toegestuurd krijgt.

Dan ga ik ook nog even in op de vragen van de heer Vermeer. Die nadere onderzoeken komen eraan. Wat hij wel aangaf was: kunnen huisartsen daarin nou ook goed hun kennis kwijt? Dat zal ik nog even voor hem checken. Ik zal kijken of we dat voldoende geborgd hebben. Ik neem de signalen van huisartsen natuurlijk altijd serieus. Als we een onderzoeksuitslag binnen hebben, moeten we kunnen garanderen dat we alle goede informatie hebben gekregen.

Per direct een stop instellen gaat niet. Je hebt ook te maken met plaatselijk beleid op het gebied van windmolens. Er kan daar wel wat meer gestuurd worden. Landelijk worden er dus kaders gesteld, waarna het aan de lokale bevoegd gezagen is om te kijken in hoeverre zij binnen die kaders windmolenparken al dan niet mogelijk maken.

De heer Vermeer (BBB):

Ik heb in ieder geval een aantal antwoorden gehoord. Daar ben ik blij mee. Ik wil de staatssecretaris daarvoor bedanken. Ik heb nog wel moeite met het volgende. U verwijst naar het plaatselijk beleid. We krijgen ook veel mails binnen over het feit dat daarnaar verwezen wordt. De gemeente verwijst vervolgens naar de provincie en zegt: we kunnen helemaal niets doen. Hopelijk kan de staatssecretaris nog antwoord geven op de vraag wat die mensen dan wel moeten doen. Wij zijn eigenlijk ook van mening dat gemeentes daar een norm over moeten kunnen stellen. Daarnaast geven die 550 zienswijzen ook al iets weer van wat er aan de hand is rond dit dossier. Wachten tot na de zomer van 2024 is dan wel lang, met name ook omdat die milieubeoordeling volgens

de EU eigenlijk al plaats had moeten vinden. Ik vraag de staatssecretaris hoe het dan toch kan zijn dat die trein gewoon doordendert, ondanks dat de basisvoorwaarden eigenlijk niet op orde zijn. Dat lijken mij voldoende vragen voor dit moment.

Staatssecretaris Heijnen:

Een windturbine vormt een milieubelastende activiteit. Daarvoor is een vergunning nodig. Op dit moment zijn er geen algemene regels voor nieuwe windparken. Op dit moment moet voor een nieuw windpark toch echt het bevoegd gezag een locatiespecifieke afweging maken. Ik zit natuurlijk ook met de bevoegd gezagen samen en zij vragen daarbij om landelijke aanscherping van de normen. Daar zijn we volop mee bezig, maar daar moeten we wel die onderzoeken voor afwachten. De heer Vermeer zei terecht dat er ook andere collega's vanuit andere belangen zijn aangehaakt. Vanuit mijn portefeuille gezien is mijn belang gezondheid. Ik heb daar echt de uitkomsten van de milieueffectrapportage bij nodig. De gemeente of de provincie is het bevoegd gezag. Dat kan dus verschillen. Het ligt er een beetje aan waar zo'n windmolen wordt aangelegd. Het Rijk is geen bevoegd gezag. Daardoor kunnen wij dus geen vergunningen weigeren.

De heer Vermeer (BBB):

Ik denk dat ik het hier even bij laat, voorzitter.

De voorzitter:

Dat kan. Dan gaan we luisteren naar mevrouw Veltman van de VVD.

Mevrouw Veltman (VVD):

Ik hoor wat de staatssecretaris zegt, maar als je aan de ene kant die normen nog niet hebt, omdat daar nog aan wordt gewerkt, en provincies aan de andere kant bepaalde windprojecten aan het uitrollen zijn, dan is dat wel heel onwenselijk en schadelijk voor het draagvlak voor dit soort projecten. Mijn vraag aan de staatssecretaris is of zij met de provincies in gesprek wil over bijvoorbeeld een pauzeknop voor die projecten.

Staatssecretaris Heijnen:

Het is uiteindelijk echt aan de bevoegd gezagen, dus aan de provincies, om te kijken of ze een pauzeknop willen indrukken en of dat gaat binnen de regelgeving die zij lokaal hebben gemaakt. Als je ondernemer bent en je voldoet aan bepaalde wet- en regelgeving, dan moet je erop kunnen vertrouwen dat de overheid betrouwbaar en voorspelbaar is in haar gedrag. Dat is het voorzorgsbeginsel waar we het vaak over hebben. Je kunt als overheid regels vaak niet zomaar intrekken als je daarbij geen onderbouwing hebt waarom je dat doet. Wij kunnen nu niets anders dan even afwachten tot de onderzoeken klaar zijn. Dat is na de zomer. Dan zullen de normen, ook naar aanleiding daarvan, worden vastgesteld. Dat wordt uiteraard ook nog aan de Kamer voorgelegd.

De heer Olger van Dijk (NSC):

Collega Vermeer heeft terecht aandacht gevraagd voor de milieu- en omgevingseffecten van windparken. Ook mijn

fractie van Nieuw Sociaal Contract is kritisch op nieuwe, grote windparken op land. Het is goed dat er nu regelgeving komt. Eigenlijk is de oude regelgeving buiten werking gesteld. In die regels is er aandacht voor allerlei aspecten. In die nieuwe regels wordt juist rekening gehouden met hinder. Ik heb het dan over die hoge fluittonen en dat brommen, dat hoge tonale geluid, waar je echt de hele dag last van kan hebben en waardoor gezondheidseffecten kunnen ontstaan. Het gaat om 5 decibel extra toeslag. Mijn vraag aan de staatssecretaris is of ze naar aanleiding van al die reacties nog eens heel kritisch juist naar dit soort zaken kan kijken en bezien of er wellicht toch scherpere normering op het aspect van dat hoge tonale geluid nodig is.

Staatssecretaris Heijnen:

Ik ben het heel erg met meneer Van Dijk eens dat wij de gezondheid van omwonenden binnen alle evenredigheid moeten beschermen. Als je langs een snelweg of langs een spoor woont, heb je ook bepaalde geluiden of trillingen. Als wij normen vaststellen, is het aan ons om ervoor te zorgen dat dat ook normen zijn die goed te doen zijn voor de mensen die in de omgeving wonen van, in dit geval, windturbines. Ik ben ook heel erg blij dat nu ook die bromtonen of -geluiden onderdeel worden van de toetsing waaraan voldaan moet worden. Dat was voorheen niet het geval. Het is niet het enige waaraan getoetst wordt. Er wordt bijvoorbeeld ook gekeken naar slagschaduw. Er wordt dus op verschillende punten getoetst, maar geluid krijgt nu echt veel nadrukkelijker een plek. Natuurlijk zal ik nog eens, voor zover ik dat nog niet gedaan heb, bij de onderzoekers aandringen dat ze daar goed naar kijken. Dit is echt een belangrijk punt, ook voor de Kamer. Dat hoor ik ook weer tijdens dit debat.

De heer Van Kent (SP):

Huisartsen luiden de noodklok omdat mensen ziek worden van windmolens die te dicht bij hun huizen staan. Dan is het dus kiezen tussen gezondheid en het laten draaien van deze windmolens. Wat de SP betreft kiezen we voor gezondheid. Ziet de staatssecretaris de noodzaak om voor deze mensen nu in te grijpen? Ziet zij dat deze mensen niet kunnen wachten op toetsing, normering en onderzoek na de zomer, maar dat er nu acuut een onhoudbare situatie is? Vindt de staatssecretaris ook dat die windmolens daar tijdelijk stop moeten worden gezet in afwachting van al dat onderzoek, al die cijfers en al die zaken die na de zomer gaan komen?

Staatssecretaris Heijnen:

Het is natuurlijk niet zo dat er totaal geen onderzoek is gedaan naar gezondheidseffecten van windmolens, dus dat hoeven we ook niet zo tegen elkaar te zeggen, maar ik vind het wel heel belangrijk dat er aanvullend onderzoek komt. Wat meneer Vermeer net zei in zijn introductie is terecht: vroeger waren de windmolens totaal anders van omvang. Nu zijn die vaak wat groter, wat naar alle waarschijnlijkheid met andere effecten komt. We zijn dat op een goede manier aan het onderzoeken. Wij gaan niet over het al dan niet plaatsen van windmolens op dit moment. Dat is aan de lokaal bevoegd gezagen. Ik zou dus willen voorstellen dat er een oproep vanuit de SP komt om vooral provincies en gemeenten daarop aan te spreken, want ik heb die bevoegdheid niet vanuit het Rijk.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):

Kan de staatssecretaris de bewoners geruststellen, bijvoorbeeld de bewoners van Meeden en van zo veel andere plekken in Nederland, dat de nieuwe regels die gaan gelden, niet zullen uitgaan van een jaargemiddelde en dat de regels de bewoners voldoende bescherming bieden? Kan de staatssecretaris ze geruststellen door te zeggen dat de geluidspieken daadwerkelijk zo zijn genormeerd dat ze niet meer zo dramatisch zijn dat bewoners er knettergek van worden en hun gezondheid op het spel staat? By the way, kunnen de knipperlichten overdag en de rode verlichting 's nachts bij het Windpark N33 nu eens uit? Dat was al langer de bedoeling, maar het is nog steeds niet geregeld.

Staatssecretaris **Heijnen**:

Ik kan de omwonenden in die zin geruststellen dat gezondheid en geluidsnormeringen echt worden meegenomen in het onderzoek naar de plan-MER. Dat is wat wij gaan doen. Ik kan niet op de onderzoeken vooruitlopen, want dan hoeven we geen onderzoek te doen. Uiteraard zal er ook veel aandacht uitgaan naar het voorkomen van overlast, van onevenredige overlast door geluidstonen.

De heer **Vermeer** (BBB):

Naar aanleiding van de vraag van collega Veltman net over de pauzeknop heb ik toch nog een extra vraag aan de staatssecretaris. Ze benoemde dat het bevoegd gezag, de provincie, daar zelf over gaat. Maar de provincie zegt vervolgens: door alle RES-verplichtingen die we richting de rijksoverheid hebben, moeten wij door. Is het dan een optie dat de staatssecretaris de provincies per direct ontheft van de RES-doelstellingen en dat zij daardoor vrijelijk kunnen handelen en de pauzeknop kunnen indrukken?

Staatssecretaris **Heijnen**:

Het lastige is dat ik hier in mijn eentje sta als het gaat over de gezondheidsdeel van de windmolens, want dit gaat ook over onze klimaatambities. Als je tegen de provincies echt zegt "we duwen op de pauzeknop", dan doet dat dus ook iets met andere ambities. Dan druk je ook op andere knoppen. Ik snap dat de heer Vermeer zegt: schiet nou op en zorg ervoor dat je snel duidelijkheid hebt. Ik hoop echt dat we die duidelijkheid snel na de zomer kunnen bieden, zodat duidelijk is wat naar het inzicht van de landelijke overheid redelijke normen zijn. De Kamer kan daar dan ook nog eens goed naar kijken en vervolgens, over een paar maanden, kunnen provincies en gemeenten ermee aan de slag gaan. In politieke termen is dat relatief snel, maar als je daar woont en in de herrie zit, kan ik me voorstellen dat je denkt: dit duurt me te lang.

De heer **Vermeer** (BBB):

Dat duurt inderdaad heel erg lang, als je daar overlast van hebt. Daarom nog een laatste vraag. We hebben het net gehad over de jaargemiddelden; collega Grinwis noemde dat ook al. Die turbines draaien gemiddeld ongeveer honderd dagen per jaar, zeg maar een derde van de tijd. Vindt de staatssecretaris zelf dan nog steeds dat we met jaargemiddelden moeten werken qua belastingsnormen?

Staatssecretaris **Heijnen**:

Ik heb die vraag intern ook gesteld, omdat ik die in een eerder debat ook al had gekregen. Er wordt nadrukkelijk gekeken of het fair is om met zo'n jaargemiddelde te werken. Uiteindelijk moet een windmolen flink draaien, wil die lucratief zijn, dus die moet je niet te lang stil laten staan. Dat is het beknopte antwoord voor leken dat ik toen heb gekregen. Als je wil dat zo'n ding rendabel is, moet dat ook echt wel zijn draaiuren maken. Dan voer je eigenlijk een discussie die in de praktijk niet zo heel vaak voorkomt. Maar ik ben het wel met meneer Vermeer eens: als dat gebruikt zou worden om de regels te omzeilen, als je een aantal maanden per jaar onevenredig veel overlast hebt en de rest van de maanden niks merkt, dan moet daarnaar gekeken worden, want dan ben je bezig de regels te omzeilen. Ik zal daar zeker aandacht voor hebben.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dank aan de staatssecretaris voor haar aanwezigheid hedenmiddag. Tot zover het vragenuurtje. Ik schors de vergadering voor enkele minuten en dan gaan we stemmen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.